

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

Jaarverslag 2005

24 maart 2005

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

INHOUD	1
I INLEIDING	2
II HET PROGRAMMA VAN HET CBS	3
1. Realisatie reguliere werkprogramma 2005	3
2. Overige projecten 2005	3
3. Begroting en Werkprogramma 2006	4
III DE BEDRIJFSVOERING VAN HET CBS	5
1. Speciale aandachtspunten 2005	5
2. Meerjarenbeeld	5
3. Bedrijfsvoering	6
4. Jaarrekening CBS 2005	6
5. Jaarverslag CBS 2005	7
6. Speciale aandachtspunten 2006	7
IV BESTUURLIJKE TAKEN	8
1. Toezicht op het beperken administratieve lasten	8
2. Toezicht op het voorkomen van ongewenste mededinging	8
3. Toezicht op het beschikbaar stellen van microdata	9
4. Bevorderen statistische informatievoorziening van rijkswege.	9
V ORGANISATIE CCS EN PERSONALIA	11
1. Algemeen	11
2. Organisatie en informatievoorziening	11
3. Procedures	12
4. Personalia	12

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

I INLEIDING

De Centrale Commissie voor de Statistiek is een zelfstandig bestuursorgaan. Zij stelt het statistisch meerjaren- en jaarprogramma van het CBS vast op voordracht van de directeur-generaal van het CBS.

Daarnaast houdt de CCS toezicht op de bedrijfsvoering van het CBS. Dat komt tot uitdrukking in het feit dat de directeur-generaal van het CBS de begroting en de jaarrekening van het CBS vaststelt "in overeenstemming met de CCS" en dat de CCS het jaarverslag van het CBS moet goedkeuren.

De taken van de CCS komen samen in de beoordeling van het werkprogramma en de begroting (samen het Jaarplan) en het jaarverslag en de jaarrekening. Hierin worden middelen en programma op elkaar afgestemd. Tussentijds kan worden bijgestuurd op basis van de regelmatige managementinformatie en de halfjaargegevens ten behoeve van de minister van EZ. Ten minste eens in de vijf jaar wordt een strategisch meerjarenprogramma opgesteld.

Daarnaast heeft de CCS nog een aantal bijzondere taken ten opzichte van het CBS zoals het toezicht op het beperken van de administratieve lasten, het vermijden van ongewenste mededinging en het beschikbaar stellen van microdata. Ten slotte dient de CCS de coördinatie van de statistiek van rijkswege te bevorderen.

In dit jaarverslag komt de uitvoering van alle taken van de CCS over 2005 aan de orde. Het verslag volgt de regels zoals die in de wet ten aanzien van het jaarverslag zijn opgenomen.

Aan het eind van het jaar heeft de CCS afscheid genomen van haar voorzitter de heer dr. P. Korteweg. De heer Korteweg was voorzitter vanaf 1 januari 2002. Onder zijn voorzitterschap werd het CBS zelfstandig bestuursorgaan op basis van de Wet op het Centraal bureau voor de statistiek van 2003. In dat kader werden afspraken gemaakt met het ministerie van EZ over de openingsbalans en de financiering van de transitie die het CBS de komende jaren inhoudelijk en organisatorisch zal doormaken. De CCS dankt hem voor zijn visie en inzet.

De CCS dankt de directeur-generaal van de statistiek en zijn medewerkers voor hun inzet in het afgelopen jaar en voor de manier waarop zij werd voorzien van informatie en ondersteuning.

mr. J.N. van Lunteren, voorzitter

drs. P. Spanenburg, secretaris

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

II HET PROGRAMMA VAN HET CBS

De CCS keurt het statistisch programma van het CBS goed op voorstel van de directeur-generaal van het CBS. De inhoud dient te passen binnen de kaders van het lopende meerjarenprogramma (2004-2008) en de begroting.

1. Realisatie reguliere werkprogramma 2005

Het reguliere werkprogramma van het CBS voor 2005 is uitgevoerd. Het CBS realiseerde de voorziene output. Een aantal ontwikkelprojecten in het kader van methodiekverbetering en programmavernieuwing is echter vertraagd. Daardoor kon geen start worden gemaakt met een aantal projecten of laat de afronding op zich wachten. Begin 2006 startte het CBS weer een brede campagne voor de werving van HBO-ers en academici. De verwachting is dat de achterstand in 2006 en 2007 kan worden ingelopen.

Op 1 juli is de voortgang van alle speerpunten uit het meerjarenprogramma 2004-2008 besproken. De speerpunten waaraan capaciteit werd toegekend zijn alle opgestart, veelal in samenwerking met externe partijen. Een aantal projecten heeft al reguliere nieuwe statistische informatie opgeleverd.

In 2005 ging het CBS met organisaties op diverse terreinen samenwerkingsprojecten aan. Voorbeelden zijn samenwerking met De Nederlandsche Bank op het terrein van kwartaalsectorrekeningen, met de ministeries van BZK en Justitie bij één landelijke veiligheidsmonitor, met het RIVM en andere instituten op het terrein van de kosten van zorg en met de Kamers van Koophandel over juiste bedrijfsinformatie. Dit draagt bij aan een effectievere benutting van de bij de betrokkenen beschikbare informatie en levert meer relevante output op voor de gebruikers.

Het CBS scoort positief op vrijwel alle prestatie-indicatoren voor 2005 op het terrein van de statistische informatievoorziening. De respons ligt boven de vastgestelde streefwaarden en neemt toe. Het CBS maakt meer gebruik van bestaande registraties, waardoor de administratieve lastendruk afneemt. Het aantal afwijkingen tussen voorlopige en definitieve cijfers ligt bij de in de prestatie-indicatoren opgenomen statistieken binnen de tolerantiegrenzen. Steeds meer *output* verschijnt conform de voorziene tijdsplanning. Ook het gebruik van *StatLine* waarop de informatie van het CBS digitaal toegankelijk is, blijft toenemen. Ten slotte scoorde het CBS bij een onderzoek naar tevredenheid bij berichtgevers en gebruikers een ruime zeven. Alleen de overname van CBS-persberichten in landelijke dagbladen neemt af. De oorzaak van deze afname is niet duidelijk.

In haar jaarverslag over 2004 sprak de CCS haar zorg uit over de *performance* van het CBS op het gebied van ontwikkelprojecten. Daar zijn ook de maatregelen genoemd die de directeur-generaal ter verbetering daarvan heeft genomen. Die betroffen onder meer de invoering van de ontwikkelmethodiek *Prince II* en *upgrading* en reorganisatie van de divisie Technologie en Methoden (TNM).

Dat leidde in 2005 tot verbetering van de *input* en de *output* van de ontwikkelprojecten. Aan de ene kant zijn concretere eisen gesteld aan de voorbereiding van de projecten in de vorm van *businesscases* en betere schattingen van de in te zetten capaciteit in overleg met TNM. Daarnaast is de structuur van de projecten verbeterd, zijn opleidingen projectmanagement aangeboden en zijn de verantwoordelijkheden beter belegd. Eind 2005 is een gestructureerd intern overleg gestart waar regelmatig de planning wordt getoetst aan de realisatie en de planningen voortschrijdend worden bijgesteld in overeenstemming met de behoeften en mogelijkheden.

De reorganisatie en de *upgrading* van divisie TNM is in 2005 voorbereid. Ten behoeve van de realisatie van lopende projecten zijn in het verslagjaar externe ontwikkelaars en projectleiders ingehuurd. Ook voor 2006 zal externe inhuur noodzakelijk blijven. De reorganisatie zal in 2006 en 2007 haar beslag krijgen.

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

2. Overige projecten 2005

Nadat in 2004 de strategie op het gebied van ICT in de Commissie aan de orde is geweest, presenteerde de directeur-generaal in de septembervergadering het ICT-Masterplan. Dit plan beschrijft hoe het CBS zijn bedrijfsprocessen inricht uitgaande van een CBS-brede bedrijfsarchitectuur, en een robuust en flexibel systeem- en applicatielandschap opzet voor de toekomst. Dit alles binnen het kader van het Meerjarenbeeld 2006-2010. De veranderende werkwijze van het CBS is al uiteen gezet in de strategienota 'Statistieken die tellen'. De Commissie stemde in met het plan en acht de uitvoering van dit plan wezenlijk voor de vernieuwing van het CBS.

3. Begroting en werkprogramma 2006

In het Meerjarenprogramma (MJP) 2004-2008 staan de statistische voornemens voor die jaren. Het Werkprogramma 2006 is de derde jaarschijf van dit MJP. De CCS neemt bij haar beoordeling van de voorstellen voor het jaarprogramma het MJP als uitgangspunt. De CCS baseert zich verder bij haar keuze op de onderbouwing door de directeur-generaal van het CBS van de door hem gedane voorstellen. De directeur-generaal van het CBS voert met zijn organisatie het programma uit.

Op 9 december 2005 stelde de CCS het werkprogramma en de begroting voor het CBS voor 2006 vast. Deze vormen samen het CBS Jaarplan 2006. De Commissie is ingenomen met de toenemende transparantie van het jaarplan en de verdere focus op de planning en de output. Het door de directeur-generaal gehanteerde uitgangspunt dat voor nieuwe voornemens goed onderbouwde plannen beschikbaar moeten zijn, draagt bij aan de robuustheid van het programma. In de plannen dient een goede *businesscase* te zijn opgenomen en een afgestemde capaciteitsclaim, voordat capaciteit wordt toegewezen. Daarmee wordt zo veel mogelijk voorkomen dat in de loop van het programmajaar aanpassingen noodzakelijk blijken te zijn. De nieuwe methodiek zal in 2006 verder verfijnd worden.

In het MJP was al aangegeven dat van het opstarten van de nieuwe speerpunten uit het MJP in 2004 én in 2005 slechts beperkt sprake kon zijn. Voor 2006 was voorzien dat er aanzienlijk meer ruimte voor vernieuwing zou zijn. Deze ruimte is nog vergroot door een aantal andere projecten die voor 2006 waren voorzien, al in 2005 uit te laten voeren. Daardoor ontstaat ruimte om in 2006 al plaatsen in te vullen die voor 2007 waren voorzien. Daarmee kan in 2006 de inhoudelijke vernieuwing van de statistiek een extra stimulans krijgen. Alle speerpunten van de eerste en tweede prioriteit beschikken vanaf 2006 over de capaciteit om een inhoudelijke start te maken of de eerdere start substantieel uit te bouwen tot structurele output. Voor het speerpunt Snelle conjunctuurindicatoren wordt een plan van aanpak opgesteld dat voor 2007 zal resulteren in een gefundeerde capaciteitsaanvraag.

De begroting voor 2006 geeft een verwacht resultaat van € 550 K te zien bij uitvoering van het gegeven programma.

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

III DE BEDRIJFSVOERING VAN HET CBS

De directeur-generaal dient op een doelmatige en doeltreffende wijze met de beschikbare middelen om te gaan, waardoor binnen het gegeven budget een optimale statistiekproductie kan worden gerealiseerd. De beoordeling van de bedrijfsvoering van het CBS baseert de Commissie op de managementinformatie van het CBS. Deze dient relevant, consistent en transparant te zijn. De Commissie stelt de begroting en de jaarrekening van het CBS mede vast.

1. Specifieke punten in 2005

De CCS besteedde in 2005 speciale aandacht aan de gezonde financiering van de personele gevolgen van de voor de komende jaren voorziene herstructureringen. Hieronder wordt daar bij punt 2, Meerjarenbeeld, nader op ingegaan.

Ook de realisatie van het Onderhoudsplan financieel beheer 2005 volgde de Commissie nauwlettend. Het is opgesteld naar aanleiding van de bevindingen van de externe accountant in de *managementletter* en als resultaat van eigen aandachtspunten van het *management* van het CBS. In de vergaderingen, zowel van de CCS als haar auditcommissie de Kleine Commissie, kwam de voortgang van de uitvoering regelmatig aan de orde. De realisatie van het plan verliep vrijwel conform de planning. De risico-analyse en de opvolging van de aanbevelingen voortkomend uit de KPMG IT-audit bleken echter bij interne toetsing kwalitatief onvoldoende. Deze onderdelen zullen dan ook in 2006 worden herzien en afgerond.

Bij een tussentijdse *review* door de externe accountant, die de directeur-generaal in overleg met de CCS over de halfjaarrapportage heeft laten uitvoeren, kwam een aantal punten naar voren waaraan in het Onderhoudsplan financieel beheer 2006 aandacht zal worden besteed. Ook de uitvoering hiervan zal de Commissie nauwlettend volgen.

Daarnaast heeft de CCS extra aandacht besteed aan het vernieuwen van de prestatie-indicatoren van het CBS. Deze indicatoren dienen een goed beeld te geven van de ontwikkelingen binnen het CBS op alle terreinen zoals administratieve lastendruk, realisatie programma, gebruik van de output, bedrijfsvoering, HRM. Bovendien dient op basis van de uitkomsten te kunnen worden bijgestuurd. De indicatoren die aan het begin van de ZBO-periode zijn vastgesteld, bleken niet in alle gevallen te voldoen. In het verslagjaar zijn voorstellen ontwikkeld voor aangepaste indicatoren die met ingang van 2007 kunnen worden gemeten. De voorstellen werden in de CCS-vergadering van 9 december goedgekeurd. Uitwerking volgt in de eerste helft van 2006.

2. Meerjarenbeeld

Op verzoek van de minister van EZ heeft de directeur-generaal begin 2005 het zogenaamde Meerjarenbeeld 2006-2010 opgesteld. Op basis van het Meerjarenprogramma 2004-2008, de voornemens ten aanzien van de herinrichting van het CBS en de taakstellingen zijn berekeningen gemaakt van de uitstroom in de komende jaren en de sociale kosten die daaraan verbonden kunnen zijn. De conclusie was dat tijdelijk aanvullende extra financiering noodzakelijk zou zijn om de gevolgen te kunnen opvangen in de periode tot 2010, wanneer het financiële beeld weer positief zou kunnen zijn. Indien die tijdelijke financiering niet ter beschikking zou komen, was het nodig op een vergaande wijze te schrapen in de statistische informatie. De Commissie achtte een dergelijke ingreep niet verantwoord omdat die de statistische informatievoorziening en de positie van het CBS fundamenteel zou ondergraven. Het MJB werd op 31 maart 2005 aan de minister aangeboden.

Naar aanleiding hiervan hebben verschillende gesprekken plaats gevonden van de directeur-generaal met de ministeries van Economische Zaken en Financiën over de oplossing van de problematiek zonder schade toe te brengen aan de statistiek en de positie van het CBS. Ook de voorzitter van de CCS heeft verschillende keren bijgedragen aan het overleg.

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

Medio 2005 bereikte het CBS overeenstemming met de ministeries van EZ en Financiën over de financieringswijze, die buiten de normale exploitatie van het CBS wordt gerealiseerd. De CCS is hierover verheugd en vertrouwt erop dat hiermee de uitvoering van de voornemens verzekerd is.

Aan het eind van 2005 leek een oplossing in zicht voor de taakstellingen die in het kader van de kabinetsvoornemens op budgettair gebied aan het CBS waren opgelegd. Uitvoering ervan zou een niet te verantwoorden aanslag doen op de statistische informatievoorziening. In het voorjaar van 2006 zal hierover een definitieve beslissing vallen.

3. Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering van het CBS werd in het CCS jaarverslag over 2004 een bron van zorg genoemd. In 2005 is door de directeur-generaal veel aandacht besteed aan de verbetering ervan. Reorganisaties van zowel de financiële als de personele staf zijn in gang gezet. Op 1 januari 2006 is de reorganisatie bij de financiële organisatie doorgevoerd. Daarbij zijn op een aantal cruciale plaatsen interim medewerkers vervangen door medewerkers in vaste dienst. Dit maakt de borging van de verbeteringen in de organisatie beter mogelijk. De verbeteringen waren opgenomen in een onderhoudsplan financieel beheer dat onder andere gebaseerd was op de uitkomsten van de accountantscontrole van de jaarrekening 2004 en de bevindingen in de *managementletter*. De reorganisatie bij de personele staf heeft nog niet haar beslag gekregen. Dat zal in de loop van 2006 gebeuren.

Ten tijde van de oplevering van de halfjaarinformatie 2005 heeft de externe accountant een *review* van het proces gehouden. Daarbij bleek dat vooruitgang was geboekt wat betreft de inhoud en de totstandkoming van de informatie, maar dat borging in de organisatie van het proces nog aandacht verdient. Ook werden nog een aantal concrete verbeterpunten genoemd. Deze zijn opgenomen in het onderhoudsplan financieel beheer 2006.

In de oktobervergadering van de Kleine Commissie is geconstateerd dat tussentijdse budget- en begrotingswijzigingen het fiat van de CCS dienen te krijgen, zeker als daar verschuivingen in het werkprogramma mee gepaard gaan.

De directeur-generaal zal een voorstel voor een procedure opstellen om hiermee om te gaan. Uitgangspunten daarbij zijn dat verschuivingen binnen het budget om het werkprogramma te realiseren zonder meer mogelijk zijn, de CCS altijd geïnformeerd moet worden als het daarbij om bedragen van een te bepalen minimale omvang gaat, en dat het budget uitputten bij uitgaven-meevallers kán, mits in lijn met het programma. De CCS dient besluiten over de inzet van inkomsten-meevallers goed te keuren. Op een zo vroeg mogelijke termijn in het jaar moet dit in de CCS aan de orde komen.

4. Jaarrekening CBS 2005

De Jaarrekening van het CBS over 2005 laat een positief resultaat zien van € 4,0 miljoen, inclusief rentebaten ten bedrage van € 1,3 miljoen. De accountant heeft een goedkeurende verklaring afgegeven. Hiermee hebben de twee prestatie-indicatoren op dit terrein een positieve uitkomst. Deze zijn geformuleerd als een resultaat in de jaarrekening van ten minste 0 (nul) en een goedkeurende verklaring van de externe accountant.

De in de managementletter en het verslag van de accountant opgenomen aandachtspunten voor de bedrijfsvoering worden samen met de eigen aandachtspunten opgenomen in het Onderhoudsplan financieel beheer 2006. De uitvoering van dit plan wordt gerapporteerd in de regelmatige managementrapportages.

De CCS heeft in haar vergadering van 24 maart 2006 ingestemd met de Jaarrekening van het CBS over 2005. Haar mededeling daarover is opgenomen in het Jaarverslag 2005 van het CBS.

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

5. Jaarverslag CBS 2005

De CCS keurde in haar vergadering van 24 maart 2006 het Jaarverslag van het CBS over 2005 goed.

6. Speciale aandachtspunten 2006

De CCS zal zich in 2006 in het bijzonder op de volgende onderwerpen richten.

Er vinden veel veranderingen in de werkwijze van het CBS plaats, onder andere door de uitvoering van het Masterplan. Daarbij moet de statistiekproductie onverminderd en op kwalitatief hoog niveau doorgaan. De CCS zal zich daarom richten op de risicobeheersing bij de imagobepalende statistieken van het CBS. De Commissie zal zich regelmatig op de hoogte laten houden van de maatregelen die worden genomen om de risico's bij de imagobepalende statistieken te beheersen.

Met de realisatie van de in het Meerjarenprogramma 2004-2008 opgenomen speerpunten wordt de vernieuwing van de statistiek in deze periode vorm gegeven. Nieuwe relevante output wordt hiermee mogelijk. De CCS verwacht dat vanaf 2006 deze nieuwe output duidelijk zichtbaar zal worden voor de gebruikers en zal zich hierover laten informeren.

Op het terrein van de bedrijfsvoering is de verdere verankering van de punten uit het onderhoudsplan financieel beheer cruciaal. In 2005 zijn de aanbevelingen van de accountant t.a.v. de inrichting van de bedrijfsvoering uitgevoerd. In 2006 zal het management moeten zorgen dat de verbeteringen ook zijn ingebed in de dagelijkse praktijk en dat de bedrijfsvoering ook daadwerkelijk transparant en eenduidig kan worden gemonitord. Door de benoeming van vaste medewerkers worden de verbeteringen op lange termijn bestendig. De CCS zal erop toezien dat deze borging plaats vindt.

Daarnaast wordt 2006 gekenmerkt door de uitvoering van het Masterplan dat gericht is op vernieuwing van de inrichting van het kernproces en de ICT-structuur die daarbij hoort. De realisatie hiervan is bepalend voor de transformatie van het CBS en de realisatie van de in het MJB opgenomen doelstellingen. De CCS zal zich regelmatig op de hoogte laten houden van de voortgang van de uitvoering van het plan en de directeur-generaal ondersteunen in zijn streven de doelstellingen ervan te bereiken.

Ten slotte speelt de reorganisatie van de stafdirectie Personeel en Organisatie CPO. Deze reorganisatie moet het CBS voorzien van een adequaat apparaat op HRM gebied dat de ondersteuning bij de ingrijpende transformatie op personeelsterrein kan verzorgen.

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

IV BESTUURLIJKE TAKEN

De Commissie heeft volgens artikel 25 van de wet op het CBS tot taak toe te zien op de beperking van de administratieve lasten, het vermijden van ongewenste mededinging en het beschikbaar stellen van gegevensverzamelingen door het CBS. Daarnaast dient zij de statistische informatievoorziening van rijkswege te bevorderen. Dit hoofdstuk gaat op die taken in.

1. Toezicht op het beperken administratieve lasten

Na de vermindering van de administratieve lasten vanwege het CBS met ongeveer 60% vanaf 1994 tot en met 2002 is een nieuwe rijksbrede taakstelling door het kabinet Balkenende II vastgesteld. Dat betekent een verdere vermindering van administratieve lasten na 2002. De lastendruk veroorzaakt door het CBS beliep in 2002 €23,5 M (de lastendruk wordt gemeten als aantal invuluren maal gemiddelde loonkosten over een heel kalenderjaar). Ter uitvoering van de kabinetsdoelstelling is in het Jaarplan 2005 en de EZ-begroting 2005 een vermindering voor het CBS opgenomen in 2007 van 15% ten opzichte van 2002 ofwel ongeveer 4 % per jaar.

Een CBS-commissie administratieve lasten heeft eerder echter grotere mogelijkheden aangegeven, namelijk voor een reductie met 26% ten opzichte van 2002 in de periode tot 2007. Concreet hebben de voorgestelde maatregelen betrekking op de internationale handel in goederen (omvat 48% van de CBS lastendruk), de jaar- en korte termijnstatistieken over productiestructuur en omzet (27%), de arbeidsmarktstatistieken (9%) en overige statistieken (16%). Voor ieder van die groepen is een voorlopig reductiepotentieel vastgesteld.

Pas als alle enquêtes over een jaar verwerkt zijn kan de lastendruk bepaald worden. Dat betekent dat in dit jaarverslag de definitieve lastendrukvermindering over 2004 kan worden vermeld. In 2003 werd al een feitelijke vermindering van 11% gerealiseerd t.o.v. 2002. Het definitieve cijfer over 2004 geeft een totale vermindering aan van 14 %. Daarmee is in 2 jaar al bijna de kabinetsdoelstelling voor 2007 gehaald. De voorlopige uitkomst voor 2005 is een (netto) lastendruk van bijna 22% minder dan in 2002. Dat betekent een lastendruk van € 18,4 miljoen in euro's van 2002. Daarmee zou al ruim voldaan zijn aan de doelstelling voor de prestatie-indicator Administratieve lastendruk voor 2007.

Telkens blijkt dat de lastendrukproblematiek naast een feitelijk aspect (het aantal bestede uren aan het invullen van de vragenlijsten) ook een belangrijk psychologisch aspect heeft, de gevoelde lastendruk. De druk veroorzaakt door het CBS is minder dan 0,15% van de totale administratieve lasten en neemt bovendien sterk af. Niettemin wordt keer op keer naar het CBS gewezen als exemplarisch voor de administratieve lastendruk. Dit betekent dat naast een programma om de feitelijke lastendruk te laten afnemen, ook een programma moet worden uitgevoerd om duidelijk te maken wat het CBS aan lastenvermindering doet, wat het doel is van de onderzoeken, hoe de responsmogelijkheden worden verbeterd en hoe de nog resterende lasten zo goed mogelijk worden verdeeld. In 2005 is een dergelijk programma voorbereid.

2. Toezicht op het voorkomen van ongewenste mededinging

Een klacht van SuperCollect BV uit 2004 heeft duidelijk gemaakt dat het CBS zijn positie ten aanzien van het in de markt zetten van *software* moet verhelderen. Dit ondanks het feit dat de klacht door zowel een adviescommissie van de directeur-generaal als door de NMa niet werd gehonoreerd. Eind 2004 is in de CCS vergadering afgesproken dat het CBS een beleidslijn zal formuleren hoe om te gaan met marktgerelateerde activiteiten.

In haar vergadering van 1 juli 2005 stelde de CCS op voorstel van de directeur-generaal een beleidslijn voor de exploitatie van CBS-*software* vast. Vanaf die datum vigeert deze beleidslijn bij het aangaan en vernieuwen van contracten op het terrein van statistiekgerelateerde *software*.

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

De beleidslijn beperkt de verstrekking van *software* tot zusterinstellingen en daaraan gelieerde instellingen. De minister van EZ is bezig met een voorstel voor wijziging van de Mededingingswet om bevoordeling door overheden van hun eigen economische activiteiten ten opzichte van private partijen tegen te gaan. Dit voorstel is in februari 2006 voor advies naar de Raad van State gestuurd. Het CBS beleidskader zal bij vaststelling hieraan getoetst moeten worden.

Overigens ontving de CCS in juni een brief van SuperCollect met het verzoek de kwestie opnieuw aan de orde te stellen binnen het CBS. De Commissie heeft in haar antwoord duidelijk gemaakt dat zij geen beroepsinstantie is voor door de directeur-generaal genomen beslissingen.

Ten slotte heeft SuperCollect in december een bodemprocedure aangespannen tegen het CBS. Deze procedure loopt op dit moment nog.

3. Toezicht op het beschikbaar stellen van microdata

Volgens artikel 41 van de CBS-wet is de toegang tot microdata van het CBS beperkt tot bepaalde groepen instellingen: wetenschappelijke instituten, de planbureaus en statistische instellingen van de EU (-landen). Daarbij is er de mogelijkheid voor "onderzoeksafdelingen van ministeries en andere diensten, organisaties en instellingen, voor zover daartoe instemming van de CCS is verkregen", om ook toegang te verkrijgen.

Daarvoor dient een dergelijke instelling een verzoek in bij de directeur-generaal van het CBS. Als naar zijn mening de aanvrager daarvoor in de termen valt, leidt hij het verzoek door naar de CCS. De CCS heeft in 1997 criteria ontwikkeld waaraan de aanvrager in dat geval moet voldoen. Deze betreffen in het bijzonder de onafhankelijkheid van de aanvrager van administratieve instanties en het openbaar maken van de uitkomsten van het onderzoek waarvoor de microdata worden gebruikt. Als daaraan wordt voldaan zal de CCS de DG machtigen microdata onder de gebruikelijke contractuele voorwaarden ter beschikking te stellen. Bij besluit van de CCS van 10 oktober 2003 zijn de voorzitter en de secretaris gezamenlijk gemandateerd om de DG die machtiging te verlenen.

In 2005 ontving de directeur-generaal zes verzoeken. De CCS verleende vijf keer een machtiging. Deze machtigingen betroffen vier particuliere onderzoeksbureaus met opdrachten van de rijksoverheid en één keer een onderzoeksafdeling van een zelfstandig bestuursorgaan.

Eén aanvraag is nog niet door de directeur-generaal met een positief advies aan de CCS voorgelegd. Het betreft een onderzoeksafdeling van een agentschap van een departement. Er vindt nog navraag plaats naar de precieze positie van de afdeling en het gebruik dat van de microdata zal worden gemaakt. Indien de reacties naar tevredenheid zijn, zal de directeur-generaal alsnog machtiging aan de CCS vragen.

Eén van de speerpunten van het Meerjarenprogramma is gericht op het beter toegankelijk maken van de microdata van het CBS. Vooral vanuit de wetenschappelijke wereld is veel belangstelling voor het gebruik van de CBS-databestanden. De CCS hecht er ook zeer veel waarde aan dat dit gebruik gestimuleerd en gefaciliteerd wordt. Het Centrum voor Beleidstatistiek wordt het centrale aanspreekpunt voor geïnteresseerden in microdata. De versnippering over het CBS in zowel beleid als uitvoering wordt daarmee opgeheven. De communicatie over de toegang tot microdata via het internet en anderszins wordt gestroomlijnd. In 2005 is een *pilot* begonnen voor *remote access* tot de microdatabestanden van het CBS. Indien blijkt dat deze *pilot* succesvol is, kunnen meer gebruikers op afstand de microdata van het CBS analyseren. Een belangrijk aspect daarbij is de beveiliging van de gegevens. In dezelfde vergadering van de CCS is ter informatie een nota daarover aangeboden, waarin de vormen van gegevensbeveiliging die worden toegepast, worden beschreven. Naast de verbeteringen die al zijn ingevoerd, betekent realisatie van deze voornemens dat vanaf 2006 de toegang tot microdata van het CBS voor alle gebruikers die daar recht op hebben, gefaseerd aanzienlijk zal worden verbeterd.

4. Bevorderen statistische informatievoorziening van rijkswege

De invulling van deze taak moet mede mogelijk gemaakt worden door de uitvoering van artikel 27 van de wet waarin 'onze ministers' worden verplicht de CCS te horen, voorafgaand aan de instelling van nieuw of

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

gewijzigd onderzoek. De achtergrond daarvan is dat de CCS kan nagaan of de gewenste gegevens al elders binnen de rijksoverheid bestaan, of er afstemming van de vraagstelling heeft plaats gevonden zodat de uitkomsten van het onderzoek ook door derden gebruikt kunnen worden en vergeleken kunnen worden met andere uitkomsten, of er alles aan is gedaan om de administratieve lastendruk zo veel mogelijk te beperken etc. De CCS heeft de departementen een aantal malen schriftelijk gewezen op deze verplichting. Tot nu toe zijn echter geen onderzoeken gemeld. Aan het niet voldoen aan deze verplichting is geen sanctie verbonden. De CCS beschikt ook niet over het apparaat om nieuw onderzoek bij departementen op te sporen.

De CCS bevordert in de praktijk de relevantie, volledigheid en nauwkeurigheid van de statistische informatievoorziening vooral door toe te zien op zo breed en relevant mogelijke inrichting van het statistische programma van het CBS. Daarvoor onderhoudt de directeur-generaal van het CBS op diverse manieren contact met gebruikers. Met de adviesraden voor de directeurs en de directeur-generaal van het CBS is voorzien in een reguliere advisering van het CBS door 'praktijk, beleid en wetenschap' over de invulling van het statistische programma. Daarnaast zijn er regelmatig gesprekken van leden van de RvB of directeurs met de leiding van departementen en andere grote gebruikers. De CCS ziet er op toe dat bij de vernieuwingsvoorstellen voor het programma rekening wordt gehouden met de ontwikkelingen in de samenleving en de wensen van de gebruikers.

Daarnaast kan het CBS de samenwerking intensiveren met departementen en andere (rijks)overheidsinstellingen bij de uitvoering van statistische projecten. Hierbij kan worden aangesloten bij het onderzoek naar de mogelijkheden van rijksbrede *shared services* en Professioneel Inkopen en Aanbesteden (PIA) om de taakstellingen van het CBS te realiseren. Over het resultaat van beide onderzoeken is in de CCS vergadering van 23 september gerapporteerd.

Er zijn geen concrete, direct inbare, grootschalige besparingen geformuleerd. Het ontbreken van direct inbare besparingen betekent, dat er geen mogelijkheden zijn om de taakstellingen van het Hoofdlijnenakkoord van het kabinet Balkenende II in te vullen. Het ontbreken van aanbevelingen voor direct inbare besparingen betekent niet dat meer *value for money* onmogelijk is. De gegeven aanbevelingen leiden echter vooral tot kwaliteitsverbetering (*value*) en minder tot direct zichtbare kostenbesparingen (*money*).

De inspanningen in het kader van de PIA en shared serviceprojecten hebben de samenhang en de *efficiency* van de rijksbrede statistiek uitgebreid onder de aandacht gebracht van de betrokken departementen. Gebleken is dat de resultaten in directe financiële termen beperkt zijn. De resultaten op termijn in de vorm van breder bruikbare, samenhangende en meer relevante uitkomsten zouden beduidend groter kunnen zijn. Zeker als het CBS, zoals in het voornemen ligt, de communicatie met de departementen en onderzoekers intensificeert en uitbreidt.

Ten slotte kunnen ook hier de activiteiten van het Centrum voor Beleidsstatistiek worden genoemd. Op 23 september is in de CCS-vergadering de voortgang van het CvB aan de orde geweest. Steeds meer departementen maken op enige manier gebruik van de diensten van dit centrum. Zoals onder punt 3 van dit hoofdstuk gesteld, neemt het centrum een centrale plaats in bij de contacten met het beleid en de wetenschap.

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

V ORGANISATIE CCS EN PERSONALIA

1. Algemeen

Ten behoeve van haar vergaderingen en die van de Kleine Commissie stellen de voorzitter en secretaris van de CCS in overleg met de directeur-generaal van het CBS een agenda op. Voor een deel is de agenda gebaseerd op de jaaragenda van de CCS en de Kleine Commissie, waarin rekening is gehouden met de wettelijke data van aanlevering door de DG aan de CCS en door de CCS aan de minister.

2. Organisatie en informatievoorziening

Om haar taak te kunnen uitoefenen krijgt de CCS gevraagd en ongevraagd informatie van de directeur-generaal. Op het terrein van de bedrijfsvoering heeft de CCS de Kleine Commissie ingesteld die functioneert als een auditcommittee. Zij heeft tot taak om besluitvorming van de CCS op het genoemde terrein voor te bereiden. Stukken als begroting, managementrapportages, jaarrekening e.d. worden eerst door de directeur-generaal met de Kleine Commissie besproken, veelal in aanwezigheid van de externe accountant, en waar nodig aangepast, alvorens voor de plenaire vergadering te worden geagendeerd. In de Kleine Commissie hebben leden van de CCS zitting die bij uitstek deskundig zijn op dit terrein. Tijdens de vergaderingen zijn, waar nodig, behalve de externe accountant, ook andere externe adviseurs of medewerkers van het CBS aanwezig ter toelichting van de stukken. Ten slotte beschikt de CCS over een eigen budget om zo nodig specifieke onderzoeken en audits te laten uitvoeren.

De reguliere informatie van de CCS en de Kleine Commissie bestaat op de eerste plaats uit managementinformatie van het CBS. Belangrijk zijn ook de prestatie-indicatoren met streefwaarden die door de CCS zijn vastgesteld op terreinen als realisatie van het programma, kwaliteit van de uitvoering, output, financiën en personeel, klanttevredenheid. Daarnaast informatie over de voortgang van de uitvoering van het onderhoudsplan financieel beheer, de halfjaarrapportage voor EZ, jaarlijks een overzicht van en toelichting op het beheer- en controlsysteem van het CBS, de managementletter en het verslag van de accountant, de jaarrekening en de begroting. Daarnaast kan de Commissie om specifieke informatie vragen.

Een belangrijk onderwerp was in 2005 het Meerjarenbeeld 2006-2010; in eerste instantie de vaststelling ervan en daarnaast het verloop van het overleg met het ministerie van EZ. Belangrijk onderwerp was daarnaast de budgettaire taakstelling van het kabinet en de mogelijke gevolgen daarvan. In dat kader werd de CCS geïnformeerd over de resultaten van het PIA-traject (Professioneel Inkopen en Aanbesteden) Statistiek en Onderzoek en van het project *Shared Services* CBS.

Onderwerpen die ten slotte nog aan de orde kwamen, zijn:

- De definitieve vaststelling van de openingsbalans per 1 januari 2004;
- Bijdrage aan de EZ-begroting 2006 en EZ-jaarverslag 2004;
- Onderhoudsplan financieel beheer 2005;
- Vernieuwing van de prestatie-indicatoren vanaf 2007;
- Speerpunten meerjarenprogramma;
- Ontwikkeling van het Centrum voor Beleidsstatistiek;
- Toegang tot microdata;
- Administratieve lastendruk;
- *EU code of practice*;
- *Masterplan* ICT en *business*;
- Beleidskader Exploitatie CBS *software*;
- Vernieuwing van de sturingsafspraken tussen EZ, CBS en CCS;
- Reglement van orde CBS-adviesraad;
- CCS bestuurlijke taken.

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

Met de inwerkingtreding van de nieuwe wet is het aantal onderwerpen in de vergaderingen toegenomen en daarmee het aantal en de verscheidenheid van de stukken die de leden daarvoor ontvingen. Ook worden naast de agenda en de stukken daarvoor, rapporten en nota's ter informatie toegezonden die de achtergronden van ontwikkelingen belichten.

Ten slotte zijn in 2005 vier keer zogenaamde Schriftelijke mededelingen van de directeur-generaal verspreid, waarin aandacht wordt besteed aan ontwikkelingen in de statistiek, de organisatie en de contacten met derden die niet in de vergaderingen aan de orde komen maar wel relevant zijn als achtergrondinformatie.

De Commissie heeft in 2005 vier keer voltallig vergaderd en de Kleine Commissie drie keer. Daarnaast is er een aantal keren tussentijds informatie verspreid en instemming gevraagd. De voorzitter heeft nog diverse gesprekken gevoerd met de directeur-generaal en met vertegenwoordigers van het ministerie van EZ.

3. Procedures

Op 16 januari 2004 zijn door de secretaris-generaal van het ministerie van EZ, de directeur-generaal van het CBS en de voorzitter van de CCS Sturingsafspraken ondertekend. Daarin werd op basis van de Wet op het Centraal bureau voor de statistiek en de Memorie van Toelichting daarbij de sturingsrelatie tussen de drie betrokken partijen vastgelegd. Evaluatie van deze afspraken werd voorzien vóór januari 2006.

In de loop van 2005 is overleg over de mogelijke aanpassing van de Sturingsafspraken gestart tussen vertegenwoordigers van het ministerie van EZ, het CBS en de CCS. Geconcludeerd werd dat een aantal afspraken niet helder was en dat soms sprake was van inconsistentie tussen de afspraken en de wettelijk vastgelegde data ten aanzien van de uitwisseling van informatie. In het overleg is de opzet van de Sturingsafspraken duidelijker gemaakt, zijn inconsistenties zoveel mogelijk verwijderd en werden praktische oplossingen geïntroduceerd voor de gesignaleerde problemen.

Nieuw is dat een jaarlijks overleg tussen (een delegatie uit) de CCS en de minister is opgenomen. Dit zal in ieder geval plaats vinden naar aanleiding van het jaarverslag en de jaarrekening van het CBS en het jaarverslag van de CCS.

4. Personalía

Per 1 januari 2005 respectievelijk 1 juli 2005 heeft de minister van EZ twee nieuwe leden benoemd, namelijk de heer J. van Huut RA en de heer prof. dr. C.G.M. Sterks. Zij vervullen de vacatures die zijn ontstaan door het vertrek per eind 2004 van de heren prof. dr. F. den Butter en mr. dr. J.J. Kamp.

Per 31 december 2005 zijn afgetreden de heren dr. R. Gerritse en dr. P. Korteweg, voorzitter. In hun plaats zijn door de minister van EZ benoemd per 1 januari 2006 de heer mr. J.N. van Lunteren als voorzitter en de heer drs. M.B.G.M. Oostendorp als lid. De heer Van Lunteren was reeds plaatsvervangend voorzitter.

De samenstelling van de CCS is per eind maart 2006:

mr. J.N. van Lunteren, voorzitter (voorzitter Kleine Commissie); senior consultant Het Expertise Centrum
Mw. prof. dr. A. van Doorne-Huiskes; hoogleraar Sociologie aan de Universiteit van Utrecht
dr. J.J. van Duijn (lid Kleine Commissie); voormalig chief strategist Robeco
drs. G.J. Hogeweg, adviseur van de directie van de Europese Centrale Bank
J.M.A. van Huut RA (lid Kleine Commissie); voorzitter maatschapsbestuur Mazars Paardekooper Hoffman
drs. M.B.G.M. Oostendorp; directeur-generaal ABN-AMRO bank
Mw. dr. P.C. Plooi-Van Gorsel; zelfstandig adviseur
prof. dr. C.G.M. Sterks, hoogleraar Economie aan de Universiteit van Groningen

CCS

CENTRALE COMMISSIE VOOR DE STATISTIEK

Op 22 december 2004 heeft de minister van EZ de schadeloosstelling voor de leden van de CCS vastgesteld. De gezamenlijke schadeloosstelling van de negen leden van de CCS over 2005 bedroeg € 87 500 inclusief onkostenvergoedingen en exclusief BTW. De schadeloosstellingen komen ten laste van het budget van het CBS.

Zie ook: [www.CBS.nl/over het CBS/Centrale Commissie voor de Statistiek](http://www.CBS.nl/over_het_CBS/Centrale_Commissie_voor_de_Statistiek)